

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE ANA BİLİM DALI

SUÇ ve CEZA'DA RASKOLNIKOV'UN ÇIKIŞ ARAYIŞINDAN HAREKETLE
“YEGÂNELİK” VE “YOZLAŞMA” DÜŞÜNCELERİ
HAKKINDA BİR FELSEFE ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS

Hasret ALTUNOK

ŞUBAT-2025
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE ANA BİLİM DALI

SUÇ ve CEZA'DA RASKOLNIKOV'UN ÇIKIŞ ARAYIŞINDAN HAREKETLE
“YEGÂNELİK” VE “YOZLAŞMA” DÜŞÜNCELERİ
HAKKINDA BİR FELSEFE ARAŞTIRMASI

A PHILOSOPHICAL INVESTIGATION ON THE IDEA OF
“SINGULARITY” AND “DEGENERATION” VIA DEPARTING FROM
RASKOLNIKOV'S SEARCH FOR AN EXODUS IN *CRIME AND PUNISHMENT*

YÜKSEK LİSANS

Hasret ALTUNOK

ŞUBAT-2025
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE ANA BİLİM DALI

SUÇ ve CEZA'DA RASKOLNIKOV'UN ÇIKIŞ ARAYIŞINDAN HAREKETLE
“YEGÂNELİK” VE “YOZLAŞMA” DÜŞÜNCELERİ
HAKKINDA BİR FELSEFE ARAŞTIRMASI

A PHILOSOPHICAL INVESTIGATION ON THE IDEA OF
“SINGULARITY” AND “DEGENERATION” VIA DEPARTING FROM
RASKOLNIKOV'S SEARCH FOR AN EXODUS IN *CRIME AND PUNISHMENT*

YÜKSEK LİSANS

Hasret ALTUNOK

Danışman: Doç. Dr. Ümit ÖZTÜRK

ŞUBAT-2025
GÜMÜŞHANE

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans olarak hazırlamış olduğum “*Suç ve Ceza’da Raskolnikov’un Çıkış Arayışından Hareketle ‘Yegânelik’ ve ‘Yozlaşma’ Düşünceleri Hakkında Bir Felsefe Araştırması*” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğum intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

07/02/2025

.....
Hasret ALTUNOK

TEŞEKKÜR

Felsefe ile ilgilenmek “en nihayetinde bir iş ile amaç içerisinde kendimi tamamlıyorum” duygusuyla bizleri baş başa bırakır. İşte herhangi bir vesileyle kendimizi burada bulmuş oluruz ve çalıştığımız alanla olan ilk tanışıklığımızın bazı etkenleri, nedenleri vardır. Bu ilk nedenler zaman sonra içten içe şükranlarımızı sunacağımız, hemen hemen her durumda burada olmamda bir vesile neden diye anacağımız bölümler oluşturur. Çünkü yaşantımızda bazı dönemeç noktalardan geçeriz ve buralarda bazı kırılmalar olur. Buradaki kırılmalar ile bir şeyler meydana gelir. İşte buradaki kırılmalara etki edenler, teşekkürü yaşantı boyunca bir ödenek olarak alırlar. Onlara çok şey borçluyuz. Kendi adıma bu araştırmam ile sonuçlandırdığım çalışmam, benim için bir basamak daha oluşturmaktadır. Buraya kadar olan serüvende kendimde olup da göremediğimi bana merak ettiren öğretmenlerime teşekkür etmek istiyorum. Çünkü bir probleme karşın oluşan merakım acaba öyle miyim ya da değil miyim diye başladığım akademik sürecim beni bir *Teşekkür* metni ile baş başa bıraktı. İzmir’de Aybers Hikmet Karabacak Anadolu Lisesi’nde felsefe dersleri veren bir öğretmenimin Ferudun BALCI, okul faaliyetlerine ve çevreye ne kadar etki ettiğini görmüş etkilenmişim. İnsanlarda eksik olan empati duygusunu öğretmeyi amaç edinip okul içinde arabuluculuk derslerini ders müfredatı dışında istek arz-talep olarak oluşturmuş ve okul içerisinde olan kargaşaları, tartışmaları en aza indirmiş ve hatta mahalle içerisinde küsleri dahi barıştırmıştır. Bu olay hep hafızamda bir yerde kalmıştır, felsefenin manası mevzusu ve faaliyet gösterdiği hareketlilik hali beni meraklandırmıştı, burada olmamın ilk tohumu sanırım orada atılmıştı. Bu durum, olay birazda tezimle ilişkili aslında bir iletişimde ortaya çıkan kargaşada ortak bir yol, yöntem bulmada empati ve duygusal bağ üzerinde sahada çalışmalar yapmış, ortak olanı görmemizi sağlamışta diyebilirim. Bir kitap önsözü gibi bir teşekkür olmuş olabilir yazım fakat bu sayfa tamamen anılarıma aittir. Lisans dönemimde şahsına münhasır duruşu, tavrı ile öğrenimi gayrete tabi olarak güzel kılan ve şimdi de savunmamda beni dinleyecek olan Doç. Dr. Fikret OSMAN (Bursa Uludağ Üniversitesi), öğretmenime çok teşekkür ediyorum. Bir yola ilk adımı atıp atmamakta tereddüt ederken tesadüf bu ya aklınızdan geçeni dillendirerek size cesaret veren bir öğretmeninizi unutamazsınız. Benim için öyle. İş cesaret gösterisine gelince bu konuda beden eğitimi öğretmenlerimin bir sözü hep aklımda olur: bir beden eğitimi dersinde parkur denemesi sırasında sırtık üzerinden atlamaya çalışırdık, her bir atlamadan sonra sırtığın boyu biraz daha yükseltirdi, artık mesafe baya yükselmiş,

sınıfta sadece o mesafeyi atlamak için dört (4) kişi kalmıştık ve atlayamayacağımı düşünüp geri çekilmek istemiştik ki o anda öğretmenim bana “Nerden biliyorsun atlayamayacağımı, denemedin ki, atlayamazsan bile alt tarafı plastik bozulur” demişti. Bu ve bu gibi çok örneğim var ve kendimi çok şanslı hissediyorum. Çünkü öğrenim sürecinde ister öğretim formel ya da enformel olsun bu durum fark etmeksizin yaşantımızda buradaki anılar bize bir mesaj oluşturur. Çok klasik bir deyim olabilir ama çok değer veririm öğretmenlerimin sözlerine; her biri kulakta bir küpe gibidir. Çünkü zamanı geldiğinde birini takip şık bir görünüm kazanabilirsiniz. Dostoyevski’nin *Suç ve Ceza* isimli eserine *yönelikmiş gibi görünen ama aslında öyle olmayan* buradaki tez çalışmasının; doğrudan doğruya bir “tez yazma” faaliyetinin ne demek olduğunu açma arayışına dönüşmesini idrâka taşıyan ve bu çerçevede de aslında *Suç ve Ceza*’nın Raskolnikov’unun sahnesinden hareketle yakalamaya çalıştığım kendi sahnemdeki *tezleri* fark etmeme vesile olan teşekkürüm esastır. Ayrıca, jüri üyemiz Dr. Öğr. Gör. Gökhan GÜRDAL’a (İstanbul Esenyurt Üniversitesi), süreç içerisindeki desteklerinden dolayı Dr. Öğr. Üyesi Aslı ÜNER KAYA’ya (Gümüşhane Üniversitesi) ve Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil ÇETRES’e (Mardin Artuklu Üniversitesi) minnettarım. Ancak en çok, hem benim hem danışmanım Ümit ÖZTÜRK’ün *kendisi gibi olabilmeyi* arzu ettiği Prof. Dr. Aliye KARABÜK KOVANLIKAYA’ya (Galatasaray Üniversitesi), eskiz niteliğindeki metinlerimi okuma inceliğinde bulunduğu için kucak dolusu sevgi borçluyum. Tabi en nihayetinde böyle hoş tanıklıklar, çalışmalar için kendimle gurur duyuyor ve kendime *aferin* demek istiyorum.

Hasret ALTUNOK
Gümüşhane-2025

ÖZET

Bu tez çalışmasının amacı, Rusça “Raskolnikov” kelimesinin çözümlenmesinden hareketle kendini göstermektedir. Bu kelimenin eki, Slav ülkelerinin pek çoğunda kurucu bir anlam barındırır. Kelimeyi, “raskol-nik-ov” şeklinde yazdığımızda, “raskol” bileşeni “ayrılık” anlamına gelip bu bileşenden meydana gelen “raskolnik” sözcüğü ise “ayrılıkçı” demektir. Şu durumda “raskolnikov” bir dizi çağrışıma açık son derece sembolik bir isimdir. Bu metinde, COVID-19 ve 2023 depremlerinden sonra gündelik ve akademik hâdiselerde yaşanan *kırılmaların*, üniversite bünyesindeki yasınsımlarını irdelemek temel hedefimizdir. Tezin temel problemi, bahsettiğimiz “isim”e ait anlam katmanlarının güümüzdeki açmazlar bakımından tahlil edilmesinde bulunur. Tezin hipotezi, bir “sav”ın veya bir “önerme”nin veya bir “cümle”nin kuruluş yapısında bulunduğu kabul edilebilecek unsurların iki yönden açılabilirdir. İlkine “anlam” ikincisine ise “anlam fazlalığı” diyoruz. Bahsedilen hipotezi sınamak için kullanılan yöntem, “μέθοδος” kelimesinin Helence özgün anlamına yakın düşmektedir. Çalışmamızda karşılaşılanlar açısından fenomenolojik bir analiz sunuyoruz. Bunun için ise analizin doğasına uygun olarak gelişen “raporlama” tekniğini kullanıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Dostoyevski, Sahne, Suç ve Ceza, Yozlaşma

SUMMARY

The aim of this thesis is to reveal itself through the analysis of the Russian word “Raskolnikov”. The suffix of this word functions in many Slavic languages as a constitutional basis. When we write the word as “raskol-nik-ov,” the “raskol” component means “separation” and the word “raskolnik” formed from this component means “separatist.” In this case, “raskolnikov” is a highly symbolic name open to a number of associations. In this text, our main goal is to examine the reflections of the ruptures in daily and academic events after COVID-19 and the 2023 earthquakes within the university. The main problem of the thesis is to analyze the layers of meaning of the “name” we mentioned in terms of current dilemmas. Thus, we started from the axis of analyzing the thoughts of Heraclitus and Parmenides, which is at the foundation of the history of philosophy, and then turned towards our own world of experience. The hypothesis of the thesis is that the elements that can be considered to be present in the structure of an “argument” or a “proposition” or a “sentence” can be opened from two perspectives. We named the first one as “meaning” and the second one “excess of meaning.” The method used to test the mentioned hypothesis is close to the original Greek meaning of the word “μέθοδος.” We present a phenomenological analysis of what was encountered in our study. For this purpose, we use a “reporting” technique that has developed in accordance with the nature of the analysis.

Keywords: Crime and Punishment, Degeneration, Dostoevsky, Stage.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VII
SUMMARY	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	X
1. GİRİŞ	1
2. FİKRİN GELİŞİMİ.....	3
2.1. Hazırlık Aşaması	3
2.2. Gelişim Raporu	9
3. “CAN”KAVRAMININ “BASAMAK” FİKRİ EKSENİNDE İRDELENMESİ.....	13
3.1. Can	13
3.2. Basamak	15
4. HERAKLEİTOS VE PARMENİDES BAĞLAMINDA <i>SUÇ VE CEZA</i>	16
4.1. Herakleitos’da <i>Suç ve Ceza</i> Nedir?	16
4.2. Parmenides’de <i>Suç ve Ceza</i> Nedir?.....	17
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	19
KAYNAKÇA	22
ÖZGEÇMİŞ	26

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Ar.	: Arapça
Alm.	: Almanca
Hel.	: Helence
PIE.	: Hint-Avrupa Dilleri Kök Ailesi (Proto-Indo-European language)
Rus.	: Rusça

1. GİRİŞ

Dostoyevski *Suç ve Ceza* (Rus. *Преступление и наказание*) adlı eserinde, bulunduğu sahne (Hel. *χώρα*) ile bağını derleyemeyen (Hel. *λέγειν*), dolayısıyla kendisi yersiz (Hel. *ἄτοπος*) ancak bununla birlikte yabancı (Ar. *غريب*) oluşunu kendi zannınca idrâk etmeye başlamış bir parçalanmışın veya muhalifin (Rus. *Раскольников*) öyküsünü (Hel. *μῦθος*) nakleder (Hel. *μεταφέρειν*). Yapıp etme sahasından uzaklaşarak bulunduğu ortamın dekoratif bir unsuruna dönüşen Raskolnikov, farkındalığı nisbetince (Lat. *ratio*), mahkûmu olduğu belirlenimleri (Alm. *Bedingungen*) tümenden ortadan kaldıracığına hükmettiği bir arayışa (Ar. *رزق*) girer. Kendi düşüncesine (Hel. *δόξα*) göre, mümkün bir eyleme düşümlenerek, olay örgüsünün (Lat. *scaena*) karşı sahnesinde duran (Alm. *Gegenstand*) değil de kural koyanı (Hel. *νομοθέτης*) hâline gelecektir (Alm. *werden*). Raskolnikov'un mahalden çıkma (Hel. *ἔξοδος*) aracı (Hel. *ὄργανον*) ise doğum ve ölümün birliği olarak kendini çocuk olarak kendinde taşımasıdır (PIE. *bher-).

Bu çalışmada, *Suç ve Ceza*'da Raskolnikov'a dair sunulan anlatı bir basamak olarak kullanılıp, felsefe kavrayışımızdaki “tez (Alm. *Idee*)” fikri açıldı. Yanıtını aradığımız temel soru, fenomenolojik bir cihette bakıldığında, “tez” kavramının yapısında, mahkûmu bulunduğu düşünülen belirlenimleri aşma arzusunun bulunup bulunmadığı oldu. Eğer var olduğu kanaatine varanlar olursa, “tez”e karşı bir “ecza” önerildi. Felsefe tarihindeki temel figürler eşliğinde araştırma yürütüldü. Araştırma ise “yegânelik” ve “yozlaşma” kavramlarını temellendirebilmek için bize ışık tuttu. Bu sayede, “λόγος” meselesinin her vakit “mantık” ile tüketilemeyeceğini ancak eldeki imkânlar bünyesinde felsefe çalışmanın kaçınılmaz olduğunu düşündük.

İlk olarak, çalışmamızın gelişim ve ortaya çıkış şartlarını naklettik. Bu kısma “Fikrin Gelişimi” dedik ve “Hazırlık Aşaması” ile “Gelişim Raporu” şeklinde bir bölümlenme yaptık. Bu kısımdan sonra “Can” kavramına yoğunlaştık ve bu kavramı “basamak” fikriyle destekleyerek anlamayı denedik. Daha sonra “Özet” kısmımızda verdiğimiz gibi “Herakleitos” ile “Parmenides” fragmanlarını tahlil ettik. Bu şekilde ise bir sonuca varmaya çalıştık ve bunu metnimizin sonunda özlü bir biçimde aktarmayı uygun gördük.

Kullandığımız terimleri seçerken, esasen sözlüklerden yararlandık. Helence için Liddell ve Scott (1940), Çelgin (2018) ve Peters'ı (2004) kullandık. Etimoloji için Nişanyan (2010), Mallory ve Adams (2006), Onons (1966), Rakipov ve Rakipova'dan (1998) faydalandık. Helence ve Latince kelimelerin yazımı için “ΛΟΓΕΙΟΝ Archive”i

merkeze aldık. Almanca söz konusu olduğunda danışmanım Doç. Dr. Ümit ÖZTÜRK yardımcı oldu. Arapça ifadeler söz konusu olduğunda kısmen kendi bilgimize ve yine sayın ÖZTÜRK'e başvurduk. Bu çerçevede ise özellikle Ayverdi (2005) ve Devellioğlu (2008) başvuru kaynağımız oldu. Verdiğimiz Türkçe karşılıklar tamamen bizim tercihimizdir. Çok dilli ve çok alfabeli bir yapı kullandık; çünkü içinde bulunduğumuz dünyada bunun bir zorunluluk değil "doğal hâl" olduğunu düşündük.

2. FİKRİN GELİŞİMİ

Felsefe ve edebiyatın ortaklığını konu edinen birçok araştırma, değerlendirme ve inceleme bulunmaktadır. Bu iki alanın çalışma metotları birbirine göre farklıdır fakat ele aldıkları ortak konular ile bir araya gelebilmektedirler. Şu hususta felsefe ve edebiyatı ortak bir payda altında buluşturan en temel mevzulardan birisi de insandır. İnsanı içeren tüm problemler, araştırmalar, incelemeler hemen hemen her alanda olduğu gibi edebiyata ve felsefeye de konu olabilmektedir. Bu sahada insanın düşüncesi, eylemi, dili vs. şeklinde herhangi bir özelliği veya birden fazla özelliği incelenebilmektedir. Yapılan incelemelerde ise felsefe alanındaki filozoflar veya edebiyat alanındaki yazarlar araştırmalarında birbirlerinden yararlanabilmektedirler. Öyle ki insanı konu alan çalışmalarda bazı filozofların veya bazı yazarların edebiyata mı yoksa felsefeye mi yakın olduğu mevzusu, değerlendirmeye açılabilir. Özellikle felsefe alanında çözüme kavuşturulmak istenen problemler için edebiyat kaynaklık edebilmektedir. O yüzden de tarihin hemen hemen her anında ifademizi doğrulayacak örnekler bulabiliriz. Tezimizin bu bölümünde ilk olarak çalışmamızın başlangıç aşamasında attığımız adımların bir göstergesi olarak kısmen edebiyat-felsefe bağlantısına dair görüşlerimizden kısmen de Dostoyevski hakkındaki fikirlerimizden bahsedeceğiz. “2. Fikrin Gelişimi” kısmının ilk bölümüne “2.1. Hazırlık Aşaması” adını veriyoruz. “2.2.” kısmına ise “Gelişim Raporu” diyeceğiz.

2.1. Hazırlık Aşaması

Felsefenin edebiyatla olan ilişkisi Antik Yunan dönemine kadar uzanmaktadır. Yunan Mitolojisinin içeriğinde, kozmos, doğa, insanların oluşumu ve tanrıların özellikleri genellikle hikaye tarzında anlatıla gelmiştir. Hikayeleme tarzı o dönemlerden beri felsefenin çözümlemesinde yer alır. Yunan Mitolojisi bu bağlamda felsefenin temelini oluşturan kaynaklardan biridir. Mitlerde anlatılan öyküler ve olaylar dönemin filozofları tarafından ele alınmıştır. Şöyle ki Homeros’un destanları Platon’un *Devlet* kitabında konu edinilmiştir. Pythagoras’ın retorik sanatındaki tarzı veya Platon’un Mağara Alegorisi şekil bakımından

edebiyata mal edilebilir örneklerdir. Aynı zamanda deneme alanının da çalışmaları olan Francis Bacon ve onun *Sevgi Üstüne* adlı eseri bir örnek iken; edebiyat dalında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Bertnard Russel da bize filozofların edebiyatla olan ilişkilerini ispatlamaktadır. Durumu çokça tartışmaya açık olsa da Montaigne, edebiyata daha yakın görülmüştür. Fakat aynı zamanda çalışmaları, felsefe alanında incelenebilmiştir.

İnsanın özünü, içsel ve dışsal bağlamdaki özelliklerini içeren, ele alan araştırmalar varoluşçuluk kapsamına dayanmaktadır. Dolayısıyla bu alanda çalışan filozoflar ve yazarlar varoluşçuluk akımı başlığında incelenmektedir. Ahlakın, dinin, özgürlüğün ve dilin insan çevreleyen içsel ve dışsal edimlerin bir çoğu yazarların metinlerinde karakter üzerinde oluşturulmaktadır. Özgürlüğü, kötülüğü, ahlakı, sevgiyi veya mutluluk gibi birçok temayı, konuyu eser içerisinde tek tek bir tipte görebilirken bahsettiğimiz birçok özelliği bir arada da görebiliriz. Bu durum ise yazarın seçimine bağlı olup; etkilemek istediği düşünceden veya etkilendiği noktadan, eserine yansıtma istediği halden ileri gelmektedir. Tolstoy'un *İnsan Neyle Yaşar* eserinde; insanın isteklerindeki aşırılığının doğurduğu problemleri işlerken okuyuculara ders olabilecek nitelikte hikayeler kaleme almıştır. Bu bağlamda Tolstoy'un öğretici yapıtları ve yazımdaki tarzı felsefe literatüründe işlenmiştir. Aynı değerlendirmeyi Franz Kafka'nın eserleri içinde yineleyebiliriz. Onun eserleri de varoluşçuluk anlayışında felsefe alanında incelenmiştir. Özellikle varoluşçuluk akımı Kierkegaard'dan Jean Paul Sartre, Albert Camus, Nietzsche ve Martin Heidegger'e kadar uzanmaktadır. Uzantıyı takip eden ve felsefe alanında varoluşçuluk çevresinde incelenen bir bilir kişi de Rus yazar, Dostoyevski'dir. Dostoyevski'nin eserlerindeki insan tiplerini oldukça çeşitlidir. Bu çeşitlilik eserlerine derinlik katmıştır. Gözlemlediğimiz kadarıyla Dostoyevski kahramanları; acı çeken, kişilik bölünmesi yaşayan, kendileriyle olan yüzleşmeden kaçan, arzu ettikleri ile akıl arasında çatışmaları olan tiplerdir². Kahramanların üzerinde boğucu ve hastalıklı bir atmosfer oluşturulmuştur. Bu atmosferde kahramanlar varoluşsal problemlere değine bilmektedirler. Kahramanlar aidiyet yoksun ve kendilerine iyi olanı yakıştırmadan uzak, problemler yaşarlar. Bu bakımdan Dostoyevski'nin eserleri de birbirine göre de farklılık göstermektedir. "(...) her kitap yeni bir dönüşüme işaret eder ve dönüşüm de her zamanki sorunlara yeni bir açıdan bakılmasını gerektirir" (Girard, 2020: 8). Dostoyevski'nin eserlerindeki dönüşüm, yenilenme ve problemler karşısında duran tipler karakterler felsefe alanında çalışılmıştır.

Bir eseri tam manasında anlamanın en iyi yolu yazarı tanımaktan geçmektedir. Hemen hemen her eser yazarın yaşatışından izler taşır dolayısıyla eser çalışmalarında

kapalı anlamlar, yazarların hayatlarından izlenimler ile aydınlatılır. Eserlerin içeriklerinin analizleri ise bu noktada yazarların hayatlarına bağlıdır. Çalışmamızda konu olan Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* adlı eseri incelenecek. Bu incelemede tutarlı değerlendirmeler yapmanın yolu Dostoyevski'nin yaşantısına bağlı olabilir. Onun yaşantısına etki eden önemli hususlar ve bu doğrultuda yaşadığı kırılmaları incelememiz eserlerini doğru okumamızı sağlayacaktır.

Dostoyevski 1821 ve 1881 yılları arasında yaşamış Rus asıllı bir yazardır. Dostoyevski'nin hayatını etkileyecek etkenler o doğmadan önce başlamıştır. Dönemin yönetiminde ülke içinde yaşanan kargaşalar Rus halkını kutuplaştırmaya doğru itmiştir. Bir yandan Avrupalı etki bir yandan Rus milliyetçiliği genel atmosferi oluşturmaktadır. Dolayısıyla ülkenin siyasi, dini, sosyal yapısında birtakım kırılmalar meydana gelmiştir. Dostoyevski'yi de ileride etkileyecek olacak bu gelişmeler yazarımızın eserleri için ilk malzemelerdir.

Eserlerine konu olan maddiyat problemi onun zafiyeti haline gelmiştir. Bu durum Dostoyevski'nin zengin bir aileden gelmemesinden kaynaklanmaktadır. Dostoyevski'nin babasıyla olan ilişkisi pek iyi değildir. Babasından aktarılan genetik rahatsızlıklar Dostoyevski'de de tezahür edecektir. Dostoyevski de babası gibi sinirsel rahatsızlıklar ile hayatını sürdürmüştür. Bu durumun izlerine Dostoyevski'nin eserlerinde rastlarız. O dindar bir ailede büyümüştür. Dostoyevski ve kardeşleri Rus metinleri ve İncil okutularak büyütülmüşlerdir. İleride edebi hayatında çalışmalar yürütürken eserlerinde İncil simgesine çokça sık rastlanılacaktır. Gençlik dönemlerine doğru hayatında önemli ölçüde etki edecek isimlerden biri Schelling'dir. Dostoyevski "(...) durağan ve mekanik olmayan – ya da bir başka deyişle manevi bir anlamı ve amacı belli olan – dinamik ve idealist doğa kavramının etkisi altında kalmıştı" (Frank, 2017: 59). Dostoyevski'ye etki eden diğer bir isim de Aleksandr Puşkin'dir. Edebiyatla ilgilendiği dönemlerde Puşkin'den okumalar yapmıştır.

Bizim çalışmamız için yol gösterici olan metinlerine bakarsak: Dostoyevski *Yeraltından Notlar* 1864 yılında yayımlanmıştır. Yeraltı kahramanını canlandıran karakterimiz hem kendisini herkesten üstün görmektedir hem de bayağı bir aşağıda

görmektedir. “İnsan olmak, gerçek insan, etiyle kemiğiyle insan olmak bile ağır gelir bize” (Dostoyevski, 2020: 151). Bir zamanlar başına iş açacak kadar kumar oyununa bağlanan Dostoyevski’nin alışkanlığı *Kumarbaz* (1867) eserinde konu olmuş durumdadır. Kahramanımız sevgiyi kendisine layık görmeyerek ondan uzaklaşmıştır. “Para kazanırken aşk ikinci planda kalmıştı” (Dostoyevski, 2021: 164). Bu eseri okurken kendimizi Gogol’un *Burun* eserinde burunun peşine düşmüş gibi hissedebiliriz. “(...) uzun bir uykudan saat sabah sekize doğru uyandı” (Dostoyevski, 2022; 1) uykudan sonra yaşadıkları okuyucuya ancak bir kabus gibi gelebilir. Goldyadkin’i konu alan *Öteki* eseri 1846 da yayımlanmıştır. Eserde kişiliğinde bölünmesi yaşayan kahramanımızın macerası konu edinmiştir. Dostoyevski *Budala* eserini 1869 yıllarında yayımlamıştır. Eserde ana karakter olan Prens Mişkin’in kontrol edemediği duygularının rahatsız edici belirtilerini görebileceğimiz; sevgisinin budalalık derecesinde kahramanımızı çılgınlaştırdığına seyirci kalacağımız önemli bir yapıttır. Dostoyevski’nin 1880 yılında yayımladığı *Karamozov Kardeşler*’de, ağırlıklı olarak İvan penceresinden Tanrı ve insan arasındaki ilişkinin derinlemesine irdelendiği özel ve son yapıttır.

Çalışmamızda temel amacımızı gerçekleştirmek için incelediğimiz *Suç ve Ceza* eseri 1866 yılında yayımlanmıştır. Raskolnikov’un Dostoyevski’den taşıdığı izlerin yanında diğer eserlerdeki karakterlerden de izleri kendisinde barındırmaktadır. Dolayısıyla diğer eserlerine kıyasla *Suç ve Ceza* eserini baz almamızın nedeni diğer tüm yapıtlarına karşılık gelebilecek konumda olmasından kaynaklıdır. Hikayenin başlangıcında Raskolnikov kendisini dünyada biricik (*yegâne*) olarak görmektedir. Eserde böyle biri kendinin biricik olduğu yanılması içinde birini öldürebilmenin de hak olduğunu çıkarsamasını yapacaktır. Raskolnikov bu çıkarsamadan hareketle eyleme geçerek bir insanın hayatına son verecektir. Kahramanımız aklında kurgulamış olduğu öldürme eyleminin hem kendisine hem çevresine karşı yarar götüğünü düşünmektedir. Kendisini seçilmiş kişi şeklinde profili çizen karakterimizin başından geçenler kavramsal çerçevede analiz edilecektir. *Suç ve Ceza* eserinde özellikle Raskolnikov’un incelemesinin de önemli bir nedeni bulunmaktadır. Bu neden ise Raskolnikov’un eserin içerisinde yer alan diğer karakterlerin üstünde olduğu ve belirlediğimiz kavramsal şemanın içerisinde her noktayı karşılayabilecek özellikte olduğunu da belirtelim. Raskolnikov’un sahnesinde bir kural ihlaliyle sınır aşımına kapı aralaması, araştırma nezdimizde eser içerisinde onu diğerlerinden ayıran en önemli farktır.

Dolayısıyla Raskolnikov eserde inceleme çerçevemiz için açıkça resmedilmiş özelliktedir.

Araştırmamıza kaynaklık eden *Suç ve Ceza* eseri, ilgili alanlarda da (Tez, makale, kitap vs. şeklinde) yoğun olarak kullanılmış, başta edebiyat, sanat, felsefe ve din olmak üzere birçok anabilim dalı içerisinde incelenmiştir. Dostoyevski'nin başlı başına hemen hemen her alana konu edinildiğini, kendisini ve yapıtlarını bu manada ölümsüzleştirdiğini görebiliyoruz. Genel olarak felsefe alanı veya felsefe ana bilim dalı adı altındaki tezlerde *Suç ve Ceza*'nın Raskolnikov karakteri, ana kaynak veya yardımcı kaynak olarak kullanılmıştır. Şu aşamada ise belli başlı olarak eserin kaynaklık ettiği tez araştırmalarına bakmak gerekir. Yapacağımız incelemeyle ilgili eserin ne şekilde işlendiğine ve araştırma yaptığımız konuyla ilgili ilişkisine değineceğiz.

2019 yılında “Fyodor Mihayloviç Dostoyevski'nin Eserlerinde Kötülük Problemi” şeklinde Neslihan Demirci tarafından yüksek lisans tezi olarak incelenmiştir. Bu çalışmada Dostoyevski'nin eserleri, kötülük problemi etrafında değerlendirilmiştir. Kötülük problemi ekseninde Dostoyevski'nin belli başlı eserleri konu edinmiş ve bu konu edinin eserleri içerisinde Suç ve Ceza'da yer almaktadır; kötülük problemi çerçevesinde işlenmiştir. Raskolnikov bu aşamada özgür irade çerçevesinde değerlendirilmiştir. 2019 yılında “Fyodor Dostoyevski'nin Suç ve Ceza İsimli Eserindeki Raskolnikov Karakteri Üzerine Nietzsche Felsefesi Açısından Etik Bir İnceleme” şeklinde Nüket Ünal Rutli tarafından yüksek lisans tezi olarak ele alınmıştır. Edebiyat ve felsefe ilişkisinin insani mana üzerindeki ortaklığını kullanılarak hem filozof dünyasından hem de edebiyat dünyasından yararlanılmıştır. Varoluşçuluk felsefesi bağlamında insanın değeri, hedefi ve anlamı üzerinde iki seçenek yol göstergesi olarak Dostoyevski ve Nietzsche seçilmiştir. 2018 yılında “Fyodor Mihayloviç Dostoyevski ve Lev Nikolayeviç Tolstoy'da Otantiklik” Ergün Avcı tarafından yüksek lisans tezi olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada Dostoyevski ve Tolstoy'un otantiklik bağlamında insanın kendisini aramasını ve bu noktadaki özgürlük çıkışı işlenmiştir. Burada Raskolnikov yardımcı kaynak olarak örnek gösterilmiş ve varoluşsal açısından incelenmiştir. 2015 yılında “Gölge, Kişilik Bozukluğu, Gölge Benlik ve Hiçlik” Özlem Derin tarafından yüksek lisans tezi olarak el alınmıştır. Araştırma Raskolnikov, benlik, parçalı benlik, şeklinde karakterin kendisi ve çevresiyle olan durumu çalışmaya konu olmuştur. Çalışma içerisinde toplumsal ve bireysel durumlar işlenmiştir. Eser içerisinde çalışmamızla aynı kavramların kullanılması tamamen isim ortaklığından ileri gelmektedir. Ele aldığımız kavramların (sahne, aktör ve seyirci vb.) bu çalışmada işlenmiş olduğu halinden mana olarak farklıdır. Bu tezde

işlenmiş olan kavramlar sanat ve tiyatro kapsamında ele alınmıştır. Son olarak 2010 yılında “Wilhelm Friedrich Nietzsche ve Fyodor Mihailoviç Dostoyevski’de İnsan Problemi” Ebru Sarıbaş tarafından yüksek lisans tezi olarak ele alınmıştır. Çalışma üst kısımlarda incelediğimiz tezlerle ayrı olarak insan problemi hususunu açık ifade ile isimlendirerek düşünür ve yazar çerçevesinden işlemeye çalışmıştır. Raskolnikov üstün insan olma çerçevesinde kategorize edilerek işlenmeye çalışılmıştır. İnsani problemler yazarlar ve düşünürlerin yorumları ve değerlendirmeleri ile aydınlatılmıştır.

Dostoyevski ve *Suç ve Ceza* ile ilgili DergiPark’ta yapmış olduğumuz araştırmaların sonucunda birkaç tane makale çalışmasına ulaşmış bulduk. Ulaştığımız bulgularda felsefenin konu olarak ele almış olduğu çalışmaların içeriklerini (tez çalışmalarında olduğu gibi) burada inceleyeceğiz.

Tez çalışmasında olduğu gibi benzer bir konuyu makale formatında inceleyen Nüket Ünal Rutli bu çalışmasını 2020 yılında “Raskolnikov’un Ahlak ikilemi: Nietzscheci Bir Bakış” adlı başlıkta incelemiştir. Makalesinde Raskolnikov’un ahlaki analizini Nietzsche üzerinden yürütmüştür. 2020 yılında “F. M. Dostoyevski’nin ‘İnsancıklar’ Romanı Üzerinden Yoksulluk Olgusuna Bir Bakış” Zeynep Kantarcı Bingöl tarafından makale olarak incelenmiştir. Dostoyevski’yi kendi çağının koşullarını olaylarını eserlerinde işlemesini felsefe çerçevesinde derinlik kazandığını vurgulamış. Yoksulluk olgusuna *Suç ve Ceza*’da Raskolnikov da örnek gösterilmiştir. 2014 yılında “Dostoyevski’nin Romanlarında Varoluşçu Temalar” Mehmet Fatih Işık tarafından makale araştırması olarak incelenmiştir. Bu çalışmasında 19. yüzyıl popülerleşen varoluşçu akımın içerisinde Dostoyevski’yi ve tüm eserlerini değerlendirmiştir.

YÖK Tez veri tabanı ve DergiPark tarafından felsefe alanında ele alınmış *Suç ve Ceza* çalışmalarını örneklendirmiş olduk. Sonuç olarak Dostoyevski eserlerinin felsefe bağlamına konu olduğu ortadır. Bakıldığında felsefenin ve edebiyatın yakınlığı ve ilişkilerinin varlığı, incelemelerde ele alınmıştır. Aynı zamanda Dostoyevski’nin felsefe alanında incelenen bir değere de sahip olduğunu tekrardan pekiştirmiş olduk. Yukarıda gösterdiğimiz örnek çalışmalar, araştırmamızla herhangi bir benzerlik taşımamaktadır. İnsanı konu alan problemleri, daha çok yazarlar ve düşünürler ekseninde analiz edilmiştir.

Tüm bunlarla birlikte bizim vardığımız fikir “Giriş” kısmında sözünü ettiğimiz türde bir araştırmanın ülkemizdeki felsefe literatüründe daha önce yapılmamış olduğudur.

2.2. Gelişim Raporu

Tez sürecinde neler yapıldığı ilgili açıklamalarımı sunarken kendi adıma bunun üç aşamadan ibaret olduğunu belirtmek isterim. Şöyle ki bir teze başlamadan önce oldukça karmaşık bir süreçten geçiyoruz, “ne yapabilirim, neyi seviyorum, hangi probleme karşılık bir çözüm gütmeye amacını ortaya koyabilirim ya da tezimde nelere dikkat etmeliyim, gerçekten hedeflediğim noktaya sorunsuz bir şekilde nasıl gidebilirim...” şeklindeki veya buna benzer soru işaretleri ile baş başa kalırız. Öyle ki seçeceğimiz konu o kadar önemli olur ki çünkü gerçek anlamda bir başarı istiyorsak konumuzun bizi yarı yolda bırakmaması gerekir. Bunun için buradaki endişelerimi giderebilmem adına bir pratik serbest yazı yazma ve genel okuma listesi ve genel film izlemeyle ilgili danışmanımınla beraber bir teze başlamadan bir hazırlık sürecinden geçtik. Bu süreç içerisinde serbest yazılar yazmaya çalıştık. Hazırlık programımda özellikle Haşlakoğlu (2016, 2021), Çitil (2004, 2007, 2016), Koç (2019a, 2019b), Derrida (2008, 2012) ve bilhassa düşüncelerimin biçimlenmesinde kuvvetli bir rol oynayan Kovanlıkaya (2006)’dan yararlandık. Kitaplar içinde Kafka’nın *Dönüşüm* (2019), Shakespeare’in *Macbeth* (2006) ile *Othello* (2017) metinlerini irdeledik. Buradan hareketle başta Darren Aronofsky, Andrei Tarkovsky ve Akira Kurosowa sinamasına eğildik. Daha sonra ise Parmenides (2000, 2015), Herakleitos (2019) ve bilhassa Sophocles’in *Antigone*’si (2018) hakkında çalıştık. Buradaki süreçte programımızda bizi meşgul eden bazı meseleler belirlemeye başlamıştı. Çitil’in sahne kuramı üzerine bir meşguliyet harcadık; buradaki yazmış olduğu metinlerden hareketle *sahne*’nin ne olduğu, *aktör*’ün ve *ben*’in ilişkilerini irdelemeye çalıştık. Öğrenilebilen bir konu iken metin, metni okuduğumuz kitaplardan, izlediğimiz filmlerden hareketle bir şeyler gözümüzde belirlemeye başlamıştı. İşte burada oluşan bir anlam veyahut bir mevzunun görünürlüğü söz konusu ilgimizi çekmeye başladı. Söz misali tezin hazırlık sürecinde Shakespeare’in *Macbeth* ve özellikle Kafka’nın *Dönüşüm* adlı eseri üzerindeki incelemelerimiz, okuma metinlerimize seyri hoş bir görünürlük kazandırmıştı. İlk aşamada belki şu akıllara gelebilir: kelimelerin haznesi bu kadar geniş iken ve bir kelimenin birden fazla anlamı var iken burada doğru bir anlatım yakalamak güç olmaktadır. Söz misali *sahne* tanımı doğrudan tiyatro ile ilişkilendirilir iken, bir neredeyiz sorusu ile içinde bulunduğumuz mekana *sahne* demeye başladık ve burada kendi *ben*’liğimiz ile olan ilişkinin yakınlığını ve uzaklığını aktör ve dekor kavramları ile çeşitlendirildiğini gördük. Neye *sahne* diyebiliriz dersek, elde etmiş olduğumuz deneyimlerin imkanını bize sunan mekana “sahne” demektediriz. Burada bir “aktör” bulunur: buna “aktör” dememizin sebebi kendi “ben”i ile olan mesafesinin uzak olmasından kaynaklanmaktadır. Öyle ki

kendisini gerçekleştirebildiği ve veya kendisiyle olan ilişkisinin bilinçlilik hallerini aktörün anlaşılması için çeşitlendirebiliriz. Devamında şurada yer alan açıklamalar birer tanımlama sunarken bir anlam mevzusu veya anlaşılması; nasıl yapılabilir, yani biz kime aktör, neye dekor, ne için sahne diyeceğiz ve buranın bileşenleri nelerdir gibi sorular, bize bir tez konusu oluşturdu. İstemsiz bir biçimde ortaya çıkan bu konunun incelenabilir olup olmadığı da kendi içerisinde bir sorun iken bu aşamada mevzuyu aydınlatmak adına edebiyat dünyasından inisiyatif alındı ve bu doğrultuda yapılan okumlar bize ışık oldu. Başta sağlamalarını *Dönüşüm* üzerinden ve Dostoyevski'nin *Yeraltından Notlar* ve *Karamazov Kardeşler* metinleri üzerinden yaparken konunun hikayeler üzerindeki işlenebilirliği mevzuyu görmemizi sağladı ve burada geriye kalan böyle bir mevzu üzerinden nasıl bir konu anlatılabilir sorusu ortaya çıkmıştı. Bunun için birkaç başlıktan hareketle kısa kısa özet metinler yazılıp hangisinin olup olamayacağı ile ilgili araştırmalar yapıldı. Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* adlı eserin baş kahramanı olan Raskolnikov üzerine yöneldik. Burada ana karakterimizin uygulamaya koyduğu fiilin kendi nezdinde onu diğerlerinden ayıran ve onu biriciklik düşüncesi ile ona "yegânelik" kazandırdığını düşünürken, fiil üzerinde akıl ve irade sağlığını koruması ile de kendisi eylemlerinden suçsuz sayılacaktı. Fakat bu sıralamalarda şuarsuz ve bilinçsizliği ona bu hakkaniyeti sağlayamadı. Böyle bir sahnede Raskolnikov'un bir aktör iken ilerleyen süreçte fiil üzerinde nasıl dekorlaştığını göreceğiz ve neredeyse edebiyat veya farklı alanların onun en büyük cezasının vicdanı olduğunu vurgularken onu tekrardan kendisiyle buluşturan ve onu *ben*'nine yaklaştıran şeyin utanç veren bir haz ve acı duyumsamasıyla yani bu iki duygusundan ileri geldiğini tespit etmiş olduk. Şurada kazanılan şey sahne kuramının olay örgülerindeki görünürlüğü idi. Buradaki izlenimi bize kazandıran şey de *Yeraltından Notlar* adlı eserden ortaya çıktı. Şu bir gerçek ki genelde yazarların eserlerinde kendi yaşamlarından izleri görürüz, Dostoyevski ile ilgili de bunu söylemek doğru bir çıkarım olacaktır. Kitabın başlarında acı duyumsamanın her halinden insanın haz aldığından söz etmiştir, bir diş ağrısından bile haz alınabilirliğinden söz etmiş iken, bunun yaşamı hissetmesiyle doğrudan bir bağlantısının olduğunu söylemeliyiz. Raskolnikov sahne boyunca görünmez ve kendisiyle kopuk içinde yaşarken buradaki yaşam normlarını acı ve haz duygusuyla gidermekteydi. Öyle ki bu durumunu farklı farklı yorumlarken kendisinin gayet sağlıklı olduğunu savunurken aklına gelen kötü düşüncelerinden iğrenme ve haz duyguları ile sarsıntılar yaşamaktaydı -Ve acaba özel biri miydi?- İşte bu soru diğer yoksul olan sıradan insanları bir sonraki aşamaya taşıyacak farklı bir versiyonu onun için, Napolyon olmak; bütün bir iyi için bir kötülüğü suçtan hükümsüz saymak bunu

yapabilecek güçte hissetmek Raskolnikov için böyle bir şey sağlanabilir miydi? Bu saydıklarımızı onun için, onun işleyeceği cinayet için daha doğrusu cinayeti iyi için bir kötülük olarak görebilir miydi? Ne kadarda yardım severdi oysa insanların gözlerine bakmayacak kadar onlardan tiksinen ama cebindeki kuruşları düşünmeden de onlara yardım etmek isteyen biriydi. Şimdi onun çevresi ve uygulamaya koyduğu şartları çalışmamızda ortaya koymak istedik. Tabi tezin başlangıç aşamasında bu konuya bir girizgah hazırlamamız gerekiyordu. Konum için edebiyat ve felsefenin birbiriyle olan ilişkisine göz atmalıydım çünkü bu aşamada karşıma gelecek olan sorunlara erkenden bir cevap bulamam gerekiyordu. İşte burada zamanında hem felsefeden yararlanmış düşünürleri ve yazarları örneklendirmek istedim buradan Platon'un *Mağara Alegorisinden*, Francis Bacon *Yeni Atlantis*'i ve Montaigne'den *Denemeler* adlı eserleri referans alındı. İlerleyen aşamada ise çevremde öğretmenlerimin yazmış olduğu makalelerde verdikleri gündelik örnek olaylardan veyahut bir mantık çıkarımı sağlanabilir mi diye kullanılan bir Polisiye romanına kadar birçok örneği de araştırmamın arka planında takip edildi. İş daha sonrasında Dostoyevski'nin tanıtımına ve eserleriyle ilgili açıklamalarım gelmişti buradaki önemli nüans Dostoyevski'den kullanılan şeyler ulaşmak istediğim sonuca beni doğrudan götüren sonuçlar olmalıydı işte bunun için Dostoyevski adına onu hayatını ve eserlerini ele alan kitaplardan incelemeler yapıldı. Başta Girard ve Frank'dan yararlanıldı. *Dostoyevski Çağının Bir Yazarı*, tez için yazarın eserleriyle ve yaşamıyla ilgili bölümlere yer verildi. Yukarı da teze hazırlık sürecinde incelenen Herakleitos'un *Fragmanlar* adlı eseri bizim için bir kavramsal çerçeve oldu daha doğrusu sahne kurma ve Raskolnikov'da bizi sonuca götüren bir ara bölümü oluşturuldu. Herakleitos'un *BI* fragmanında herkes için ortak olan λόγος'un incelemesi yapıldı. Tüm diğer insanlar λόγος'u deneyimlemiş olsalar da olamasalar da onu unutuyorlar ya da λόγος'un sadece kendisine ait olduğunu düşünüyorlar işte bu tüm şeylerin ona göre meydana geldiği ortaklık bu türden ıskalamlar ile ortamda bir kargaşa oluşturmaktaydı. Bu kargaşa örneklemesini *Antigone*'den hareketle açıklamaya çalıştık. Kendi anlam şemamızda bahsi geçen ortaklığı λόγος'u *Can* kavramı ile eşleştirdik bunun için kelimenin literatürde kök anlamı bakıldı ve kelimenin sözlüklerdeki deyim ve ata sözlerindeki anlamlarına bakıp buradan bir excel dosyayı oluşturuldu bunun için Türk Dil Sözlüğü, Nişanyan Sözlük ve Kubbealtı Lugatı kullanıldı. Kendi ozanlarımızdan bazılarının bu kavramı şiirlerinde ne şekilde telaffuz ettiklerine de dikkat çekmek istedik: "Aynalar türlü türüdür. Yüzünü görmek isteyen cama bakar. Özünü görmek isteyen cana bakar;" "Severim seni candan içeri, Yolum vardır bu erkandan içeri..." gibi deyimleri ve ifadeleri tecrübe etmeye

çalıştık. *Can* üzerine bu şekilde yoğunlaştık, kendimiz için ortak olan ruhun bir bedende yaşam bulması, işte tüm şeylere göre meydana diye açıklanan λόγος'un tıpkı *Can* gibi şeylere göre meydana gelmesi ile ilişkilendirilmiştir. En temelde Raskolnikov ve *sahne*'nin ne gibi bir bağlantısı var dersek; Raskolnikov'un kendi beni ile ilgili olan irtibatı bu ortaklığın kabulden meydana gelmiştir. Kimsenin kimseden üstün olmadığı kadar özel olmasıyla iliği bir mevzu yalnızca kendi üzerinde şahsileşmesi ve yegânelik ile bir ispata dayalı fiili, onu yozlaştırmış-yabancılaştırmıştır. Ek olarak ismi itibari ile bölmek parçalamak anlamına gelen Raskolnikov sözcüğü, burada bölümlerden parça parça dökülerek, elenerek derlenmiştir. Onu ayrıştırmadan nasıl bir bütünlük içinde olduğunu göremiyoruz. Dolayısıyla kahramanımızın bütün hareketlerini çembere aldığımız kavramlar ışında görmüş oluyoruz ve dil, bu dilde yer alan kavramlar işte bu şekilde bir görünüm kazanmış oluyor. Böylelikle araştırmamız amacımıza uygun bir seyirde ilerlerken diğer şeylere karşın olan faydasını alanında benzeri bir çalışma olmaması ve inceleme bakımından felsefenin hareketlilik alanında ona yeni imkanlar sunması konusunda bir cesaretlilik göstermektedir.

3. “CAN” KAVRAMININ “BASAMAK” FİKRİ EKSENİNDE İRDELENMESİ

Daha önce şunları yazmıştık: tezimizin hipotezi, bir “tez”in, genel bir biçimde bir “sav”ın veya bir “önerme”nin veya en kuşatıcı çerçevede verilirse bir “cümle”nin kuruluş yapısında bulunduğu kabul edilebilecek iki temel unsuru, “anlam” ve “anlam-fazlalığı” unsurlarını, bir edebiyat metnini metodolojik bir çıkış noktası olarak kullanabileceğimiz düşüncesinde bulunmaktadır.

Tezimizin “3. Bölüm”ünü bu bağlamda, iki ana bölüme bölüyoruz: “3.1.”de “can” kavramına değineceğiz. Daha sonra “3.2.”de ise buradan hareketle “basamak” kavramını kısaca irdeleyeceğiz.

3.1. Can

İnsan, en yalın bir biçimde söylenirse, bir *can*’lıdır. Düşünce tarihinde insanın ne tür bir canlı olduğu, ne tür özelliklerin insanı diğer canlılardan ayırdığı; dahası buna da önceliği olacak şekilde canlı olmayla olmama arasında bir ayırım olup olmadığı ve var ise de bu ayırımın tam olarak nasıl saptanabileceği sıklıkla tartışılmıştır. İnsan varlıkları olarak hepimiz bir *canlılık* sahnesinde buluruz kendimizi. Hepimiz bir sahnede *Can* buluruz. Bu sahnede belli bir müddet canlı kaldıktan canlılığımız kesilir yani cansızlaşırız ve ölüm ile sonlanır yaşantımız. Tekrardan başka sahnede can bulmamız konusu bilinmez bir durumdur. Biz sahnedeki *Can* ve onun halleriyle ilgileneceğiz. Can bulmak başlangıçta tamamen kişinin kendisine bağlı gibi görünebilir fakat bu sahnede can bulmamızı sağlayanlar vardır. Örneğin anne ve baba. *Can* alış-verişi teolojiden, kainata ve sosyal yapıya kadar sürekli işleyen bir mekanizma gibidir. Bazı şeylerin varlığı canlılığımızı sürdürmemizi sağlar örneğin oksijen, temel ihtiyaçlar, bunların hepsi kişinin canını korumasını ve onu beslemesini sağlar. Dolayısıyla kendi canlılığımız için diğer şeylere ihtiyaç duymaktayız. Fakat ihtiyacımız belirli ölçütlere dayalı olmalı, keyfi istekler doğaya, bitkilere, hayvanlara zarar verir. Doğayla insan arasında alış veriş dengesi belirli ölçülere bağlıdır. Mevzu bahsimiz şu ki tüm canlı varlıklar, başka canların canlılığının imkanını kendisinde taşır. Kainat bu şekildedir burada canlılık ve onun diğer halleri makuldür. Kainatta her şey *Can’la* ilgiliyken canlılık tamamlanmış, bütünleşmiş değildir cansız şeylerin de varlığı mevcuttur. Bitkiler, hayvanlar canlılık taşır ama hava, toprak canlı değildir, maddesel olan veyahut insanı ortak aldığımız yerde diğer şeyler cansız olarak nitelenmektedir. O

yüzden *Can*'la cansızlık ayırt edilmesi gereken noktadadır. Bir bitki can ile telaffuz edilmez canlılık ile ifade edilir. Merkezde can bulunurken bu *Can*'ın yayılışı isimlendiriliş şeylere ve şeylerin özelliklerine göre değişkenlik göstermektedir. Yalnızca bitkiler ve hayvanlar için kullanılmayan ifademiz herhangi nesnel bir ortamda da merkezde yer alabilmektedir. Söz gelimi maddesel şeylere canlı demeyiz fakat bir yere gittiğimizde oradaki atmosfer için ne kadar canlı bir yer veya ne kadar cansız bir yer şeklinde ifadeler kullanabiliriz, ortamın enerjisini bu şekilde ölçmüş oluruz. Burada canlılığı mekan için hareketlik enerjisini açıklamada kullanırız. Canlı mekanlara olan ilgimiz ne olursa olsun yine *Can* ifadesi ile tasvir ederiz. Kullandığımız ifadeler herkeste ortak olana doğru ilerler. Temelde *Can*'ı insandan kast edilerek ortak kullanırız, kendimizde olanla etrafımızı tasvir ederiz. Şu ki aslında açıklamaya çalıştığımız insani gözün merceği *Can*'dır ve nereye ne şekilde bakarsak bakalım bu merkezde bu ilişki olacaktır. İster direkt isterse dolaylı yünden kast etmiş olalım, şekil değişir ama içeriğin uzandığı nokta değişmezdir neticede insanın kendisi vardır.

Bir insani tasvirde neşeli insan neşesiz şeklinde nitelemelerimiz de temelde yine canla ilişkilidir. Kullanılan dilde, sıfatlarda (canlı adam), zamirlerde (canlı, canlısın, canlılar ..) görebiliriz. Aynı şekilde renkler, seste ve harekette birçok örneğe rastlayabiliriz. İşte kainattaki algımız kendi varlığımızın gözdesinden hareketle işlemektedir. Bu özel gözde ise *Can*'dır. Kullandığımız ifadeler, yaptığımız tespitler gündelik yaşantımızdan hareketle çıkarılır. Bizatihi yaşamın içinden dünden, bugüne ve yarına kadar uzayan sürekliliği olan bir durumdur. Devamlı eylemsel halde olmanın getirdiği, etkin ve aktif bir yapının içerisindeyiz.

Bir toprakta herhangi bir bitkiyi yetiştirmek istediğimizde ona ilkin oluşa bileceği koşulu ve ihtiyacı olacağı *Can* suyunu takviye ederiz. Bu davranışımız bir tohumun *Can* kazanmasına yani canlanmasına vesile olacaktır. Devamında o bitki için pozitif olumluma yapabiliriz ya da dua okuyabiliriz ya da onunla konuşabiliriz dolayısıyla ona iyi gelebilecek canlanmasını sağlayacak birçok tavırda bulunabiliriz. Birtakım ritüeller çalıştırmak gibi çevremizdeki şeylere kazandırmak; kendi içselleştirmemizden, canlı olanı görmek istemimizden kaynaklanmaktadır. Bu işleyiş, alış-veriş dengesinde sürekli yenilenebilmektedir. Yitip giden şeyler oldukları halden başka hale geçtikleri durumda cansızlaşmış durumdadırlar. Doğal afetler, kazalar, bilinçli veya bilinçsiz yapılan hatalarda yaşanan can kayıpları bizleri görmek istemeyeceğimiz tablolarla karşı karşıya bırakabilir. Bu örnekler can alma-verme ilişkisiyle ilgilidir. Böylelikle *Can*'ın kendisine bağlı olan, (canlı, canlılık ve cansızlık) hallerini tasvir etmiş oluruz. Şu durumda tüm kainatın içerdiği halleri *Can*'lılık'sız olarak dört şekilde ele alırız. Bizlere düşen

görevlendirme sahip olduğumuz ve her yerde herkeste ortak olan *Can*'ı korumak, beslemektir. Temele alınması gereken bu görev herkes için ortaktır. Bu ortaklık tıpkı Herakleitos'un *λόγος*'undaki gibidir.

3.2. Basamak

Basamak köken bakımından “bas” fiilinden türemiş ve bastırmak, baskın yapmak, çullanmak ve eziyet etmek anlamlarına gelebilmektedir. Buradan bir şeyi üzerine kuvvet vererek itmek, sıkıştırarak yerleştirmek, bir yere baskın yapmak ve yaş almak yeni yaşa basmak şeklinde kullanılır. Bir diğer açıklamasında ise derece seviye ifadesi için kullanılmaktadır. Bu kelimeyle çok yakından bağlantılı “dayanak” sözcüğünü ise bir güç için ihtiyaç duyulan kaynak şeklinde açıklayabiliriz. Şöyle ki: bir ağaç yeşerme gücünü kendini ortaya çıkarma gücünü topraktan alması ve onu basamak olarak kullanmasını örnek verebiliriz. Örneğin bilim dünyasında bir problem belirli çözüm yöntemleri kullanılarak açıklanır ve buradaki yöntemler, problemin çözümü için bir dayanak oluşturmaktadır. Aynı zamanda dayanak basamaktaki derece seviyesiyle benzer bir açıklama içerisinde yer almaktadır. Bir seviye durumunun açıklanması, sebebi veyahut konumunu analiz etmede kullanılır. Çünkü burada basamak basamak seviyesi bir dayanağa bağlı olarak ilerlemektedir. Tabii ki buradaki dayanaklar seviye belirlenimi için birer kanıtta oluşturmaktadır. Basamak ve dayanak sözcüklerinin en direk kullanım olarak ne şekilde işlendiklerini belirtmeye çalıştık. Birbiri arasında yakın anlam bulunmakta olan sözcüklerin sabit olma ile ilişkisini incelemeye çalışacağız. Sabit olma durumu sürekli aynı noktada durma, veya bir şeyin ilerleyiş seviyesinin aynı seyirde devam etmesi ile açıklayabiliriz.

Birine güven duyma ile başlığımızı formüle edebiliriz. Güvenme hissi, sevgi için güçlü bir koşul oluşturmaktadır. Eğer birini seviyorsak ona önce sevginin devamlılığı için veya o sevginin korunması için güven ortamını bulmaya çalışırız. Sevginin aynı seyirde devamı veya o hali korunması sabitlik üzerinden açıklanırken dayanak ve basamak sevginin koşuluna ihtiyaç duyar o da güven zeminidir, bunun üzerinde kalmaya çalışır. Sevginin oranı güven zeminini sarsabilirken, güvenin güçsüzlüğü de sevgide çatırdamalara sebep olabilir. Sevgi bu şekilde dayanağını veya basamağını sürekli didikleme zorunda kalmaz onu unutarak sadece kendini devam ettirir.

4. HERAKLEİTOS VE PARMENİDES BAĞLAMINDA *SUÇ VE CEZA*

Tezimizin bu kısmında, iki temel soruya yanıt vermeye çalışacağız. Bu sorular bütünleşik olarak dile getirilirse şu şekildedir: Herakleitos ve Parmenides fragmanlarına bakıldığında “suç” ve “ceza” nedir? O nedenle de bu ana bölüm iki alt bölüme ayrılmıştır.

4.1. Herakleitos’da *Suç ve Ceza* Nedir?

Bu sorunun cevabını biliyorum, bildiğim şekli ile ilgili doğru bir aktarımda bulunma gayesini hassasiyetle yürütmeye çalışacağım. Koca bir λόγος meselesi Herakleitos’un tüm gündemini kaplamış bir meseledir. Bu meselede, tüm var olanları ilgilendiren bir mevzu gizliydi. Çünkü herkes için ortak sayılan bir mevzu idi. Neden insanların kargaşa içinde olduğunu, neden yaşarken varlıklarından bi haber olduklarını ve yine neden bazılarının kendi varlıkları için bu ortaklığı ihlal ettiğini irdelemekteydi. Buradaki irdelemeler ışığında insanların göz önünde bulundurup unuttukları veya görmezden geldikleri bazı nüansları ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Dolayısıyla o kendi yolunda λόγος ile karşılaşmış ve bu karşılaşma onun yaşam manası oluşturmuştur. Diğerlerinin de bu tür mana içinde gezindiklerini fakat bencilce ya da ondan bi haber olduklarını çıkarsamıştır. Buradaki çıkarsamaları yaşarken uykulu halde olduklarını ancak uyurken yaşadıklarından hareketle ifade etmiştir. Yaşarken hafızalarında uyku nöbetçileriyle gezdiklerini bu hususta buldukları mekanda uyum sorunu yaşadıklarını çıkarsayabiliriz. Çünkü bir akış içinde akmaz isen akmayı unuttur, unuttuğun sadece akmak olmaz ise o zaman kendin için engel oluşturmuş olursun. Doğal olanın, olması zaten olan olanın içinde tortu gibi kalırsın. Kendi halin için bir suç işlemiş olur ve kaldığın tortu ile kendini sınırlanmış cezalandırmış olursun. Tabi sözün özü Herakleitos için suç akışın karşı olmak, cezanın ise akışının karşısında olunmayacağını idrak etme ile ifade edile bilineceğini söylemeliyiz. Açık bir havada rüzgarı hissetmek gibidir yaşamı hissetmek, sende olanların bir parça görünürlüğü bu şekilde ortaya çıkar ve sen onu seyir edersin. Diğer tüm şeyler içinde bu böyledir; sadece bazıları bunun keyfini çıkarabilir veya da bazıları bu keyfi diğerlerine yasaklar, bencillik eder bazıları ise bu keyfi hiç bilmezler. Belli ki bunca fragmandan Herakleitos hepimizle eylemiş gibi ya da çok zorlanmış gibi bu deneyimi aktarmak için λόγος’u metot olarak kullanmıştır. Diğerleri için λόγος’un ihlalini suç sayarken bu suçun karşılığında akışta kaybolmalarını ve yaşam normlarında tıkanmalar, hissiyatsızlaşmalarla kalmalarını bir

ceza olarak niteleyebiliriz. Şöyle ki buradaki ceza kişinin etki eden alandan çıkması ile etkilenen kısımda kalarak çürümesidir. Kendi formunu kaybetmesidir. Dönüşmüş ve değişmiş olmak.

4.2. Parmenides’de *Suç ve Ceza Nedir?*

“Zorunlu söylemek ve düşünmek varolanın olageldiğini; vardır olmak hiç ise yoktur” (Parmenides, 2019: 27). Parmenides’in Türkçeye çevrilmiş olan Fragmanlar adlı kitabından D7 / B6 yaptığımız bir alıntı üzerine mevzuyu açacağız Burada, cümlenin ne anlama geldiğinden ziyade nasıl anlaşıldığı veya anlaşılmış halinin bir tür mantıksal sağlamasını yaparak açıklamaya çalışacağız. “Var olma” yani varlığının yok halinin düşünülmemesidir. Söz emsali Raskolnikov’un birini öldürmesi, cinayet işlemesi bir suç teşkil etmektedir. Bir canlının hayatına son verdi ve o canlının insan olma formunu bozdu burada değişimden, dönüşümden, sahnesinin sonlandığından söz edebiliriz ama tefeci kadının kazanmış olduğu varlık silinmez, oradaki sıfatı bir form oluşturmuştur; bir kere var oldu bunun yokluk ve hiçlik hali düşünülemez. Biz o formda birini tanıyoruz, tefeci kadına tanıklık etmiş olduk artık onun olmamış hali var edilebilir değildir. Buradaki örneğimiz varlık ve yokluk üzerine mevzunun nasıl anlaşıldığını örneklemektedir. Dolayısıyla form kazanmış şeylerin kendileri yok olma veya hiç olma ile özdeşleştirilemez.

Parmenides’in nasıl anlaşıldığı daha doğrusu bir fragmanın nasıl anlaşıldığı örnek ile açıklanırken buradan suçun ve cezanın ne olduğunu açıklamaya çalışacağız. Bunu da Raskolnikov’un “yegânelik” bağlamında uygulamaya döktüğü fiil üzerinden yineleyebiliriz. Şimdi burada sahnedeki silinen şey bir canın insan olma formu oldu ve Raskolnikov’un kendi sahnesinden birisini kapadı. Onun burada Parmenides fragmanındaki suçu, canın yitirilmesi ile iyi bir şeyin varlık bulması ihtimalini düşünelim ve burada var olanlar “kötülük” der isek kötülüğün devamlılığı desteklenmiş olur. Suç ise bir kötülüğü yok etmeye çalışmanın fiili ile gerçekleşmiştir. Tabii ki ceza da bunun gerçekleşmemesinin idrakı ile yaşanan acı hissiyatı olmuştur. Parmenides bu insanlara şöyle der fragmanda: bunlar, der, doğru veya en direkt yolu değil de dolaylı yolu seçerler. İşte bunların yürekleri kötü şeylerle doludur. Bu şekilde varlık ve yokluk hususu içerisinde anlaşılması, düşünülmesi ile eşleştirilen ve yöntem olarak düşünce, düşünülenden çıkarsayarak açıklamaya çalıştığı mevzuyu anlaşıldığı açıdan çalışmamızda inceledik.

Son olarak buradaki mevzuyu toparliyoruz olursak; Parmenides için suçun olması olunamaz olanı düşünmekle, cezanın da buradaki dolaylı düşüncenin fiiliyata dökülerek

kargaşa çıkarmasıyla anlaşıldığını söylemeliyiz. Yani ceza yanlısın sonucunda diğer şeylere daha doğrusu ortada olan geçeğe maruz kalma ile ifade edebiliriz.

Felsefenin ilk zamanlarından hareketle mevzumuzu irdelemiş iken mevzuyu bura ile sınırlandırmak istemiyoruz. Günümüze yakın bir çehrede de konuyu kısaca ifade edebiliriz. Araştırma için yeni bir soluk olan bu çalışma bize şunu hatırlatabilir, karışıklığın kargaşanın olduğu bir yerde karar alma söz söyleme veya eylemde bulunma durumunun sağlıklı bir zemin olmadığını gösterebilir. İşte herhangi bir kargaşa da söz veya eylemde dikkat edilmelidir. Eğer yapılan işin veya söylenen sözün mantıksal bir çıkarsaması yok ise orada bir söz söylenmemeli ve bir düşünce fiile dökülmemelidir. Çünkü kendisinden atıf yapacağım konumuzla da ilişkili olduğu için, *Wittgenstein Üzerine*, sevgili Fikret Osman'ın çevirisinden bir alıntı olacak: evet orada kargaşada çözümlenmeyen şeylerde bir dil oyunu olabilir. Dil ve dünya içerisinde belirlemeler, sınırlamalar ile uğraşırken yaptığı çözümlenmeler Wittgenstein'ı -burada bir dil oyunu var- ifadesi ile baş başa bırakmıştır: “Bizim hatamız, bir ‘ilk fenomen’ olarak ne olduğuna bakmamız gereken yerde bir açıklama aramamızdır” (Osman, 2015: 53). Burada karşılaştığı güçlük ve kargaşada demesi gereken şey -evet burada bir dil oyunu var- ve bu oyun üzerine konuşulan bir şey değildir tıpkı olunması olunmaz olanı düşünmek gibi veyahut hiçliği örnekleyebiliriz. İşte tam da burada oyun üzerinde üzerine konuşulmayan şey için susmalıyız ifadesi denk gelmektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* adlı metninden hareketle, suç ve ceza kavramlarını düşünme amacıyla olmuştur. Düşünmek derken, kendi tecrübemiz itibarıyla bahsedilen kavram çiftini irdelemeyi kastediyoruz. Tecrübe ederken ise çağdaş psikoloji teorilerinde olduğu gibi herhangi bir biçimde insan hayatında beliren subjektif unsurları kastetmiyoruz. Bu konunun araştırılması apayrı bir çalışmanın konusudur, fakat temel noktaları itibarıyla Platon düşüncesinde açılmıştır. Buradan hareketle söylersek çalışmanın amacı, benzer isimli çalışmalarda olduğu gibi, herhangi bir biçimde adı geçen yazarın belirten kitabını incelemek olmamıştır. Son türdeki çalışmalar zaten sosyal ve beşerî bilimler literatüründe yeteri kadar fazladır. Biz çalışmamız esnasında bu fazlalığı gördüğümüz için söz konusu fazlalığa yeni bir fazlalık eklemek istemedik. O nedenle çalışmamızın evrilmesi söz konusu olduğunda, bir yandan gördüğümüz fazlalığı tahlil ettik diğer yandan da kendi ilk amacımızı gözden geçirdik. Vardığımız sonuç aslında metni okuyan herkesin varabileceği bir sonuçtur. Buna göre *suç, bir sınır aşımıdır. Sınır aşımı olarak tezimizin irdelediği mesele aynı zamanda bir tezin amacı ve sınırını belirler.* Bir başka açıdan yaklaşırsa da tezimizin amacı aslında tezimizdeki temel iddiamız veya savımızdır. Kısaca belirtilirse, hangi konuda olursa olsun fazlalık, sınır aşımı şeklinde kendini göstermekte olup, hipotez (Hel. ὑπόθεσις) kelimesinin anlamı yeteri kadar irdelendiğinde, bu kelimenin de zemin (Hel. ἀρχή) kelimesi ile bağlantısı kurulduğunda, suç ve ceza meselesi kişinin kendi tecrübesinde açılır. Biz bu konuyu kendi tezimizde kendi tezimizi bir tecrübe mevzu olarak ele almak suretiyle irdledik.

Eğer sınır aşımının bilincinde olunursa, herhangi bir biçimde hukuk sistemine veya belirli türden kurallar manzumelerine gerek olsun olmasın, kişi kendi cezasını zaten çekmektedir. Yine de bu durum tüm insanlar için geçerli olmayabilir. Ancak belirli türden insanlar, tecrübemiz bize göstermektedir ki *suç* her neyse onun farkına varmakta bunun da *cezasını* çekmektedir. Bu son ifademiz hukuktaki normatiflik ilkesine aykırı değildir. Yani bir suçun cezasız kalması gerektiğine dair herhangi bir belirleme sunmuyoruz.

Çalışmamızın başlığında esasen iki saptama veya beşeri fenomen bulunmaktadır. Bu fenomenlerin incelenmesi amacımız için hedef niteliğinde olmuştur. Hedef derken amaca götürecek ana durakları kastettik. İlk hedefimiz, “çıkış arayışı” fiilini tahlil etmek oldu düşünsel olarak. Bu fiil, çalışmanın başlığının ilk kısmında tecrübe

ettiğimiz temel hadisedir. Bu fiile istenirse eylemlerimizin zemininde bulunan fiil denilebilir. Bilindiği üzere güncel literatürde Alain Badiou başta olmak üzere olay veya hadise (*event*) kavramı son derece temel bir rol oynamaktadır. Dilimize çevrilen bazı metinler mevzuu zaman ile bağlantısı içerisinde ele almaktadır (Badiou, 2015; 2017; 2019a; 2019b; 2022). Bu tür bir ele alışı'nın arka planında ise Maurice Merleau-Ponty, Maurice Blanchot, Emmanuel Levinas gibi Fransız filozofları bulunmaktadır (Badiou, 2019a). Bu filozofların hareket noktalarının genel olarak Martin Heidegger olduğu kabul edilir. Heidegger düşüncesinin ise esasen Edmund Husserl'den geriye dönerek Immanuel Kant'a bağlandığını söyleyebiliriz. Bilindiği üzere Kant'ın (1994, 1995, 1996) felsefi projesinin hedefinde ise Platon (1997, 2009, 2016) düşüncesini reddetmek bulunmaktadır (Heidegger, 2021; 2024). Ancak Heidegger sonrası Batı düşünürleri, Platon reddiyesine bağlı olarak fikriyatlarını geliştirmiş olsalar da, günümüzdeki araştırmalardan anladığımız vechile (Koç, 2019a; 2019b), bu düşünürlerin Platon'u nedenli kabul edip neden reddettiği çok da açık değildir (Derrida, 2008; 2012; Haşlakoğlu, 2016; 2022). Bu ise dilimizdeki literatürde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Diğer yandan Kant düşüncesinin hareket noktasının ise Descartes (1984, 1985) metafiziğine düşmeden, Orta çağ skolastik fikriyatını reddederek, ancak yine de Descartes ve öncesinin kazanımlarını dikkate alarak, Aristoteles fiyatına bağlı bir bilim ve felsefe anlayışı geliştirmek olduğu görülmektedir. Bizim fikrimiz, Kant düşüncesinin son derece verimli açılımlar sunmasına rağmen, zaman içerisinde kişinin kendi yaşantısını açma söz konusu olduğunda yeterli olmadığı yönündedir. Bu nedenle daha önce yapıldığı gibi Kant'ı herhangi bir biçimde Platon üzerinden eleştirmenin de artık önemli olmadığını düşünüyoruz. Önemli olmadığını düşünmemiz söz konusu araştırmaların artık aşılmasının (Alm. *Aufhebung*), kaçınılmaz olmasıdır; yoksa bu araştırmaların değerli olmadığına yönelik bir iddiamız yoktur. Zira önemli olmak ile değerli olmak arasında temel bir fark görmekteyiz.

Şu hâlde felsefe tarihinde geriye doğru gidecek olursak, amacımıza bizi götürececek ilk hedef, yukarıda söylenenlerden hareketle, tezimizin başlığının ilk kısmındaki temel fiilin anlamını, yani çıkış arayışını, Platon öncesi tragedyaya ile fragmanlara dayalı olarak bize gelen, bu durumda da anlaşılabilirliği için ancak bir sahnenin şart olduğunu düşündüğümüz Parmenides ve Herakleitos üzerinden, tüm bunları da bir basamak olarak kullanmak yoluyla, sökmeye çalışmak olmuştur.

Bu süreç sonucunda ise *Zemin Araştırma Birimi* adını verdiğimiz bir "X" veya eski adıyla "Twitter" sayfası oluşturduk. Bu bağlamda ise "öğrenen-öğreten" birlikteliğinin yeniden ve içinde bulunduğumuz "sahne" bağlamında irdelenmesinin şart

olduğuna dair bir sonuca vardık. Bu sonucun ilk adımı ise “Çevrimiçi” bir “Kolokyum” çerçevesinde irdeleme hazırlıklarını yaptık. Bu kolokyuma başlık olarak ise “Depremiň Şiddetine Karşı Eğitim” üst başlığını seçtik. Bu çerçevede araştırmamız sonuçlandı. Kovanlıkaya’dan hareketle (2006) söylesek, verdiğimiz karar ve yaptığımız değerlendirme řu şekilde netleştirilebilir: “μῦθος” ile “λόγος”u birbirine karıştırmadan felsefe araştırmasını canlı tutmak kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA

- Avcı, E. (2018). *Fyodor Mihayloviç Dostoyevski ve Lev Nikolayeviç Tolstoy'da otantiklik*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayıncılık.
- Badiou, A. (2015). *Felsefe İçin Manifesto*. (M. Erşen, Çev.). İstanbul: Monokl Yayınları.
- Badiou, A. (2017). *Başka Bir Estetik: Sanatlar İçin Küçük Bir Kılavuz*. (A. U. Kılıç, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Badiou, A. (2019a). *Fransız Felsefesinin Macerası*. (B. Yalım, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Badiou, A. (2019b). *Nietzsche. Anti-Felsefe Seminerleri*. (İ. Birkan, Çev.). İstanbul: Sel Yayınları.
- Badiou, A. (2022). *Platon'un Devleti*. (S. Kılıç ve N. Özyıldırım, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bingöl, K. Z. (2020). F. M. Dostoyevski'nin "İnsancıklar" romanı üzerinden yoksulluk olgusuna bakış. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 100-129.
- Can, Ş. (2015). *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul: Ötüken Yayınları: İstanbul.
- Çelgin, G. (2018). *Eski Yunanca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Çitil, A. A. (2004). Yanlış yerde nöbet beklemek ya da nesnellik ve belirlenimleri aşma üzerine. *FelsefeLogos*, 24, 53-57.
- Çitil, A. A. (2007). Sahnenin unutulduğundan yozlaşmaya. *FelsefeLogos*, 33-34, 41-49.
- Çitil, A. A. (2016). *Sahne Kuramına Giriş: Çağdaş Sosyal Bilim Anlayışlarının Eleştirisi*. K. B. Tiryaki ve L. Sunar (Ed.), *Kavram geliştirme: Sosyal bilimlerde yeni İmkanlar* içinde (ss. 19-47). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Demirci, N. (2019). *Fyodor Mihayloviç Dostoyevski'nin eserlerinde kötülük problemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara üniversitesi, İstanbul.
- Derrida, J. (2008). *Khōra*. (D. Eryar, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Derrida, J. (2012). *Platon'un Eczanesi*. (Z. Direk, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Derin, Ö. (2015). *Gölge kişilik bozukluğu, gölge benlik ve hiçlik*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Descartes, R. (1984). *The Philosophical Writings of Descartes II*. (J. Cottingham, R. Stoothoff, ve D. Murdoch, Çev.). Cambridge University Press.
- Descartes, R. (1985). *The Philosophical Writings of Descartes I*. (J. Cottingham, R.

- Stoothoff, ve D. Murdoch, Çev.). Cambridge University Press.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dostoyevski, F. M. (2020a). *Karamazov Kardeşler*. (L. Soykut, Çev.). İstanbul: Yordam Yayınları.
- Dostoyevski, F. M. (2020b). *Yeraltından Notlar*. (E. Altay, Çev.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Dostoyevski, F. M. (2021a). *Budala*. (E. Altay, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Dostoyevski, F. M. (2021b). *Kumarbaz*. (A. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Dostoyevski, F. M. (2022). *Suç ve Ceza*. (M. Beyhan, Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- Frank, J. (2017). *Dostoyevski. Çağının Bir Yazarı*. (Ü. İnce, Çev.). İstanbul: Everest Yayınları.
- Girard R. (2020). *Dostoyevski*. (O. Türkay, Çev.). İstanbul: Everest Yayınları.
- Haşlakoğlu, O. (2016). *Platon Düşüncesinde Tekhnē: Sanat ve Felsefenin Ortak Kökeni Üzerine Bir İnceleme*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Haşlakoğlu, O. (2021). *Felsefece*. İstanbul: Hece Yayınları.
- Heidegger, M. (2021). *Kant ve Metafizik Problemi*. (K. Ökten, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Heidegger, M. (2024). *Varlık ve Zaman*. (K. Ökten, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Herakleitos. (2019). *Fragmanlar*. (E. Yıldız ve G. Şar, Çev.) İstanbul: Dergah Yayınları.
- Hintikka, J. (2013). *Witgenstein Üzerine*. (F. Osman, Çev.). Sentez Yayıncılık: Bursa.
- Işık, F. M. (2014). Dostoyevski romanlarında varoluşçu temalar. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 113-120.
- Kafka, F. (2019). *Dönüşüm*. (A. Cemal, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Kant, I. (1994). *Pratik Aklın Eleştirisi*. (İ. Kuçuradi, Ü. Gökberk ve F. Akatlı (Çev.), Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kant, I. (1995). *Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafiziğe Prolegomena*. (İ. Kuçuradi ve Y. Örnek). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kant, I. (1996). *Critique of Pure Reason*. (W. S. Pluhar, Çev.). Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing.
- Karataş, C. N. (2019). *Rus Düşüncesi bağlamında F. M. Dostoyevski'de*

- Yabancılaşma Olgusu*. Ankara: Hece Yayınları.
- Koç, Y. (2019a). *Anadolu Mayası*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Koç, Y. (2019b). *Theologia'nın Esasları: Felsefe'nin ve Teoloji'nin Nazariyatı Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Kovanlıkaya, A. (2006). Batı düşüncesinde iki entelekt. *DoğuBatı*, 37, 205-219.
- Liddell, H. G. ve R. Scott (1940). *A Greek-English Lexicon* (revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones, with the assistance of. Roderick McKenzie). Oxford: Clarendon Press.
- AOFEION Archive*. Erişim Tarihi 15.01.2025 (<https://logeion.uchicago.edu>).
- Mallory, J. P. ve D. Q. Adams (2006). *The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World*. Oxford: Oxford University Press.
- Mustafaev, E. ve B. G. Shterbinin (1996). *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Nişanyan, S. (2010). *Sözlerin Soyacağı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Onons, C. T. (1966). *Oxford Dictionary of English Etymology*. Oxford: Clarendon Press.
- Parmenides. (2000). *Fragments*. (D. Gallop, Çev.). Toronto: University of Toronto Press.
- Parmenides. (2015). *Doğa Hakkında*. (Y. G. Sev, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Peters, F. E. (2004). *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*. (H. Hünler, Çev.) İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Plato (1997). *Complete Works*. (J. M. Cooper ve D. S. Hutchinson, Ed.). Hackett Publishing.
- Plato (2009). *Republic*. (T. Griffith, Çev.). UK: Cambridge University Press.
- Platon (2016). *Devlet*. (H. Demirhan, Çev.). İstanbul: Isık Yayınları.
- Rakipov, N. G. ve A. N. Rakipova (1998). *Elsevier's Dictionary of Greek and Latin Word Constituents: English, French, German, Dutch, Italian, Spanish*. Oxford: Elsevier.
- Rutli, Ü. N. (2019). *Fyodor Dostoyevski'nin Suç ve Ceza isimli eserindeki Raskolnikov karakteri üzerine Nietzsche felsefesi açısından etik bir inceleme*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Rutli, Ünal. N. (2020). Raskolnikov'un ahlak ikilemi: Nietzscheci bir bakış. *Temaşa Felsefe Dergisi*, 12, 73-91.
- Sarıbaş, E. (2010). *Wilhelm Friedrich Nietzsche ve Fyodor Mihailoviç Dostoyevski'de insan problemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Shakespeare, W. (2006). *Macbeth*. (S. Eyüboğlu, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Shakespeare, W. (2017). *Othello*. (Ö. Nutku, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Sophokles (2018). *Antigone*. (A. Çokona, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Hasret ALTUNOK, Bingöl Üniversitesi'nde Felsefe Lisans eğitimini tamamlamıştır. Yüksek Lisans eğitimine Gümüşhane Üniversitesi'nde başlamıştır. Hâlen iş hayatında aktif olarak çalışmakta ve kurduğu YouTube kanalında başta Kafka ve Dosyoyevski metinleri hakkında yapay zeka destekli “kısa videolar” hazırlamaktadır. Akademik araştırma dilleri arasında İngilizce, Almanca, Helence ve kısmen Arapça ile Rusça bulunmaktadır.

Yayınlar ve çalışmalar:

ALTUNOK, H. “Yanılgı Bağlamı”ndan Hareketle Herakleitos’un “B1” Fragmanı ile Parmenides’in “B6” Fragmanını “Birlikte Düşünme” Üzerine Bir Arayış. *IV. Uluslararası Dil, Düşünce ve Din Bilimleri Kongresi*. 10-11-12 EKİM 2024, Mardin .

ALTUNOK, H. “Yanılgı Bağlamı”ndan Hareketle Herakleitos’un “B1” Fragmanı ile Parmenides’in “B6” Fragmanını “Birlikte Düşünme” Üzerine Bir Arayış. *IV. Uluslararası Dil, Düşünce ve Din Bilimleri Kongresi*. 10-11-12 EKİM 2024, Mardin.

ALTUNOK, H. “Yanılgı Bağlamı”ndan Hareketle Herakleitos’un “B1” Fragmanı ile Parmenides’in “B6” Fragmanını “Birlikte Düşünme” Üzerine Bir Arayış. *IV. Uluslararası Dil, Düşünce ve Din Bilimleri Kongresi: Kişiler ve Eserler - Bildiri Özet Kitapçığı*, s. 36 (G. Orhan ve İ. H. Çetres, Ed.). Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları. ISBN 9786-259-8688-5-1